

فن کتابداری ، مرکز اسناد و علم اطلاعات*

از جس. ه. شیرا

رئیس مدرسه کتابداری دانشگاه کلیولند

ترجمه عصمت الملوك حكيمي

در اواخر قرن نوزدهم که اوتله Otlet و لافونتن La Fontaine به تدوین طرحهایی برای تأسیس کتابشناسی جهانی Bibliographie Universelle ، مربوط به معارف تدوین شده مبادرت کردند ، آنها فقط موفق شدند جنبشی را که دست کم به زمان جان تریتایم John Thritheim و کونارد گسner Konard Gesner یا شاید خیلی پیش از آن آغاز شده بود تجدید کنند و از نو برانگیزند . با وجود همه مشکلاتی که بدان برخورد کرده بودند این دودوست کاملاً بقدمت ریشه های اقدام خود و وسعت جنبشی که بدان تجدید حیات می بخشیدند آگاه نبودند . اگر آنها هدفشان را ترتیب دادن و فهرست نمودن مجموعه معارف تدوین شده بهر شکلی که بود قرار میدادند فی الواقع منظور آن میبود که آنان روشهای فنی و علمی خود را از فن کتابداری

Bulletin de l'Unesco à l'intention des Bibliothèques, vol. XII, n. 2. Mars - avril 1968. * ترجمه شده از

1) S. C. Bradford, fifty years of documentation, Documentation, 2nd ed., p. 132 - 143, London, Crosby Lockwood, 1953.

Theodore Bestermann, The beginnings of systematic bibliography, P. 6-20, Oxford University Press, 1935.

Ernest A. Savage, Cooperative bibliography, in the thirteenth and fifteenth centuries, in suo: Special librarianship in general libraries, P. 285-310, London, Grafton, 1939.

اقتباس کنند. آنها بتدریج از روی فهرستهای کتابخانه‌های متداول رسمی شروع به تنظیم کتابشناسی جهانی کردند. روش دهمی دیوئی را مبنای خود در امر طبقه‌بندی قراردادند. باین همه آنها فقط نخواستند بودند که دقیق‌ترین و معتبرترین فهرست‌ها را تهیه کنند، بلکه برآن بودند تا محتویات مربوط به کتابشناسی را با تحلیلی دقیق‌تر از آن‌چه که تا آن زمان کتابداران بدان قانع میشدند بیان نمایند. آنها می‌خواستند فعالیت خود را از فن کتابداری جدا بدانند. لذا نام مرجع‌شناسی یا مرکز اسناد Documentation را برآن نهادند. بدینگونه شاخه‌ای از فن کتابداری Bibliothéconomie پیدا شده که همچنان ادامه دارد.

نزدیک بیست سال پس از شروع کارهای اوته Otlet و لافونتن La Fontaine جان کاتن دانا John Cotton Dana که ازچندی توجه اذهان را به ارزش خدماتی که کتابخانه‌ها میتوانند به سازمانهای تجارتي و صنعتی بنمایند جلب مینمود، با تصدیق باینکه این رشته از فن کتابداری است که بنظر او بدان توجه کافی نشده است. او در کتابخانه عمومی نیوآرک (N.J.) Newark بخش تجارتي Business branch را که در نوع خود تازه و نو بود در ایالات متحده ایجاد نمود، و موجب شد که گروه کوچکی از مخالفین انجمن کتابخانه‌های امریکائی American Library Association را بمنظور تشکیل انجمن کتابخانه‌های اختصاصی Special Libraies Association ترك گویند. ابتدا این انجمن فن کتابداری اختصاصی نامیده شد، ولی همه کوششها برای بستگی دادن این جنبش به تشکیلات قدیمی با عدم موفقیت روبرو شد و انجمن کتابداران کم‌کم شروع به پاشیدن کرد. با ایجاد مرکز اسناد امریکا American Documentation Institute (ADI) در حدود سال ۱۹۳۰ دومین

۱ - Jesse H. Shera, Mirror for documentalists, D. C. Libraries C, 27 (april 1965), P 2-4. Vernon D. TATE, Introducing. American Documentation, V. 1 (January 1950). P. 3 - 7

انشعاب تأسف آور بین کتابداران بوجود آمد. این مؤسسه در اصل بمنظور گردآوردن نمایندگان مجامع مختلف علمی کشور پی ریزی شده بود تا طرز بکاربردن و استفاده از کمک‌های جدید علمی را در راه بردن محققان^۱ به مراجع منابع تأمین نموده و توسعه دهد. چون در این موقع فعالترین و نافذترین اعضاء این مؤسسه علاقه‌مندی شدیدی بروشهای جدید انتشاراتی از طریق عکس برداری بویژه میکروفیلم بخرج میدادند در این سوی اقیانوس اطلس نیز مانند اروپا باینجا رسیدند تا بنحونا گسستگی مفهوم « مرکز اسناد » Documentation را با « عکس برداری بر روی فیلم » مربوط سازند. این مفهوم با تعمیم طریقه استعمال طبقه‌بندی دهدهی جهانی Classification décimale Universelle کاملاً بستگی داشت. **راه کارخانه مدرسه نخبه لم**

در طی جنگ جهانی دوم، پی گیری فعالیت‌های منظم در مورد مرکز اسناد امکان پذیر نبود. اما شعب مختلف نیروهای نظامی امریکا دست به برخی آزمایشهای ابتدائی زدند که با آن مقداری اطلاعات صوری کسب میکردند. در پیرو نهضت ADI (که امروزه نام American Society of information scientists بخود گرفته) توجه روزافزونی بانچه که در آن موقع مطالعات مستند منظم (Machine Literature searching) نامیده میشد دیده شد. تشکیل گروه‌بندیهای جدید موقعیت کارها را بیش از پیش پیچیده کرد. انجمن کتابداران اختصاصی نام بخش مرکز اسناد را بخود اختصاص داد. دانشمندان شیمی که مشکل تزايد انتشارات آنها را بخود مشغول میداشت بخش انتشاراتی شیمی Chemical Literature Division مربوط به انجمن امریکائی علم شیمی را بنیان گذاردند. مشخصمین قسمت میکروفیلم که بخاطر تغییر مشی ADI کار خود را بی اعتباری اندیشیدند، تحت عنوان انجمن میکروفیلم National Microfilm Association سازمان مستقلی تشکیل دادند. اعضاء این گروه

۱ - Robert C. Binkley. Manual on methods of reproducing research material, Ann Arbor (Mich.), Edwards Brothers, 1936 , 307 p.

اغلب از سازمانهای تجارتي بودند که وسایل مربوط به میکروفيلم را می ساختند یا می فروختند. نویسندگان مسائل فنی و مدیران انتشارات فنی نیز ADI را ترك گفتند. در حالیکه قسمتهای تحلیلی انتشارات علمی خود گروه مشخصی را درست کردند و خلاصه انجمن آمریکائی توسعه علوم American Association for the advancement for Science قسمت اطلاعات علمی Information Science Section را تأسیس کرد. انجمن کتابخانه های امریکائی (ISAD) Information Science and Automation Division جانشین کمیته روابط قسمتهای مختلف مرکز اسناد گردید. این تاریخچه برای ارائه دورنمایی از تعدد سازمانهای تخصصی که به « فن کتابداری جدید » اشتغال دارند و تمایلی که اکنون برای افزایش این سازمانها وجود دارد با آنکه کامل نیست ولی کافی بنظر میرسد. بعلاوه یادآوری این نکته قابل اهمیت است که گروه بزرگی از اعضاء بسیاری از این تشکیلات کتابدار نبودند، بلکه دانشمندان یا حداقل کسانی بودند که بعد از رسیدن بمقام علمی به مرکز اسناد گرویدند. زیرا که به مسائل مربوط به انتخاب انتشارات علاقه مند شده بودند. بالنتیجه بسیاری از آنان کوچکی خود را نسبت به کتابداران کتمان نمی کردند.

دو خط مشی **راه کتابخانه مدرسه لبنة لم**

تغییرات متوالی فن کتابداری بوسیله دو خط مشی اساسی مشخص شد که از نظر ایده و اثر و نفوذی انفکاکي را که از آن بحث نمودیم بیان میدارند. در ابتدا کتابداران دانشمندان برگزیده ای بودند که از عصر بطلمیوسیان کتابخانه بزرگ اسکندریه را بنیان گذارده و بنحوی منظم به جمع آوری و طبقه بندی تمام معارف تدوین شده که بقول کنث بولدینگ Kenneth Boulding آوانویسی (Transcription) حوادث بشری بود میپرداختند. کتابداران دانشمند و کتاب دوست تا اوایل قرن نوزدهم که توجه بانسان و بقابلیت تکامل بشر آغاز و گسترش یافت بر این حرفه احاطه داشتند و در عین حال تمایلات آزادی خواهانه که توفیق آن وابسته بوجود رأی دهندگان روش بین بود

تکامل مییافت. با ایجاد اولین کتابخانه‌های عمومی، کمال مطلوب خدمت همگانی بوجود آمد و تعلیمات بعنوان وسیله قاطع تکامل فردی مورد قبول قرار گرفت. در این موقع کتابخانه عمومی بدانجا رسید که اهمیت روابط با عامه را باز شناخت و بدین ترتیب مرحله‌ای را طی نمود که کلیسا درباره تازه‌گرویدگان به آئین طی مینماید. امروزه بسیاری از اشخاص این ترس را دارند که تغییر جادادن مرکز ALA از شیکاگو به واشینگتن بدین معنی میباشد که این جمعیت وسیله یک فشار سیاسی تبدیل گردد.

این تغییر مشی از عالمانه بودن تا عامیت یافتن که حتی در موقع کنفرانس سال ۱۸۵۳ کتابداران خودنمائی سینمود، در جریان کنفرانس صدساله‌ای که در سال ۱۸۷۶ در فیلادلفیا برگزار و طی آن ALA بنیان نهاده شد کاملاً آشکار گردید. از آن به بعد طرفداران توسعه خدمات کتابخانه‌ای که از کمکهای آندریو کارنگی Andrew Carnegie و سازمانی که بنام او خوانده میشود برخوردار شده و علی‌رغم خود آنان که در درجه اول بکارهای کتابشناسی توجه داشتند نفوذ فراوان یافتند. از این دوره هست که اصول فن کتابداری در جهات مختلف شروع بتجزیه نمود و هنوز هم این ادامه دارد. ایجاد بخشهای مختلف ALA در ایالات متعددی که متحده آمریکا را بوجود میآورند و گروه‌بندیهای دیگر محلی و ناحیه‌ای یکی از ثمرات آن است و ایجاد FID، SLA و ADI و تشکیلات دیگر از همین نوع ثمره دیگر این انشعاب است. بدون شک بهترین وسیله برای شناساندن این تحول نشان دادن آن بوسیله جدول شماره یک میباشد.

انفکاک عمیق فن کتابداری فقط همراه با پیچیدگی روزافزون تشکیلاتی و تفکیک هدفهای کتابخانه بوسیله عناصر «غیر کتابدار» نبود، بلکه با تحقیر آشکار

۱ - George B. Utley. The Librarians' Conference of 1853, Chicago.

American Library Association, 1951, 189 p.

در باره خود فن کتابداری نیز همراه بوده است. عناصر غیرحرفه‌ای برای اجرای نظریات خود نمی‌خواستند از هیچ یک از گروه کتابداران آینده استفاده کنند. آنها فنون مربوط به فن کتابداری را رد می‌کردند، با وجود آنکه ناچار بودند روش‌هایی را که از خیلی پیش بوسیله کتابداران پذیرفته یا رها شده بود احیا کنند و بهیچ قیمتی حاضر نبودند عنوان تحقیرآمیز کتابدار را بر خود بنهند. این مبارزه‌ای را که از سالیان دراز متخصصین مرکز اسناد و اطلاعات علمی برای تغییر روش آغاز کرده بودند بیش از آنکه سبب روشنی افکار گردد موجب برانگیختن احساسات گردید. برای کسی که جامعه شناسی عمومی را مطالعه میکند، بعنوان هوس گروه غالب که همیشه در پی آن هستند تا اصطلاحات گروه مغلوب را تغییر داده تا لااقل از این راه چنین وانمود کنند که در کار ایجاد نظم جدید کرده‌اند کاملاً قابل توجه است. چنین تصور میرفت که با تغییر اصطلاحات نوع کار نیز تغییر خواهد کرد و نام شارح (Descripteur) به سر عنوان موضوعی Vedette matiere جنبه علمی داده و بدان اعتبار خواهد بخشید. بخصوص در زمینه اصطلاحات انس و آشنائی موجب انزجار خواهد شد.

بدین ترتیب مردان علم بانوی سفید پوش پیر محبوب را که پشت سیزمانت می‌نشست با همه فعالیت‌هایش نادیده می‌گرفتند، بدون اینکه بر خود رنج این پرسش را دهند و بدانند که در این زن رنجبر که سوی خود را بارنج در راه دانش سپید نموده چیزی جز ناهاهنگی با زمان دیده نمی‌شود. از آنجائیکه ظواهرالفاظ گمراه کننده است باید بمقاصد پرداخت بنابراین ناگزیریم به مسئله تعریف اصطلاحات بپردازیم.

مسئله تعریف

در دوره‌ای که مبارزه راجع به مرکز اسناد پیدا میکرد شخصی که بدبختانه

نام او به آیندگان نرسید اعلام داشت که سرکز اسناد جز فن کتابداری که بوسیله آما تورها اجرا شده نیست. این تعبیر اغراق آمیز چندان دور از حقیقت نبوده است. هر چند هم که شایسته آن نباشد تا بعنوان تعریف در فرهنگها گنجانیده شود. بنا بر عقیده او تله Otlet مرکز اسناد عبارت از آماده سازی (Processus) است که اسکان جمع آوری و طبقه بندی و انتشار کلیه مدارک از هر نوع و مربوط به تمام فعالیتهای بشری را میدهد. تعریفی که این خصیصه را دارد کار بر روی همه جنبه های علمی و روشها تکیه نماید^۱. برادفورد S. C. Bradford با وجود داشتن عقیده ای مشابه بطور واضح تأکید میورزد که کار اسناد علم نیست بلکه هنر است. هنر جمع کردن، طبقه بندی نمودن و باسانی قابل وصول ساختن مدارک مربوط به صور مختلف فعالیتهای بشری، آماده سازی که در سایه آن یک متخصص میتواند به انتشارات مختلف مربوط به مطلبی را که مورد مطالعه قرار داده است آشنا گردد. بمنظور اینکه کاملاً از نتایج حاصله مطلع شود و از اتلاف نیروی خویش با انجام مجدد تحقیقی که قبلاً بنحو احسن انجام شده احتراز جوید^۲. بنابراین برادفورد برای بدست آوردن و تنظیم مدارک تأکید میورزد و چنین عقیده دارد که اطلاعات باید منحصرأ جوابگوی احتیاجات متخصصین باشند. اما کاترین مورا Kathrine O Murra موقتاً تعریف ذکر شده در فرهنگ سوئیس را قبول مینماید که برطبق آن مرکز اسناد عبارتست از «بکار بردن و سازمان دادن اسناد کتابخانه^۳». اما خانم بریت Mme Breet که بدون شک

۱ - Paul Otlet . *Traité de documentation : le livre sur le livre* , théorie et pratique. P. 6 - 8. Bruxelles. Edition Mundaneum, 1934 .

۲ - S. C. Bradford. op cit , P. 11.

۳ - Kathrine O Murra, *Second interim report of the Unesco. Library of Congress . Bibliographical Planning Group : appendice au Library of Congress information bulletin* , Septembre 13- 19 , 1949 , همچنین به : Leo M. Kern, *Grundfragen der dokumentation* , P. 3-5, Berne, Buchler et Co, 1948 .

جامعترین تعریف را برای این کلمه بدست میدهد عقیده دارد که عملاً حیوانات فهرست شده و بنمایش گذاشته شده در باغ وحش نیز جزء اسناد هستند. در سال ۱۹۵۱ نویسنده این مقاله اعلام داشت که سرکز اسناد عنصر اصلی سازمان کتابشناسی و جوابگوی احتیاجات محققین می باشد و وظیفه آن تسریع کردن انتشار اطلاعات ثبت شده بین یک یا چند گروه متخصص است. هدف آن نیست که انتشار اطلاعات را در سطح عامه و اشخاص غیرمتخصص و یا اشخاص معمولی تسهیل نماید^۱. شاید این فورسول برای اینکه مورد قبول قرارگیرد بسیار محدود باشد. اگر سرکز اسناد سیستم یا روشی برای تطبیق فن کتابداری است، میتوان آنرا بکتابهای کودکان و مونوگرافی های مربوط به فیزیک هسته ای نیز تطبیق داد.

امروزه مسئله مربوط به معنی کلمه سرکز اسناد تمام ارزش عملی خود را تقریباً از دست داده است، زیرا که لااقل در ایالات متحده، حتی آنانی که در این سالهای اخیر حاضر بودند از آن استفاده نموده و بکاربردن آنرا بستایند، بسیاری از آنها بدانجا رسیدند که حتی بیش از مفهوم خود کلمه آنرا فن کتابداری کهنه پندارند.

در کنفرانسی که مربوط به تربیت متخصص عام اطلاعات در انستیتوی تکنولوژی جرجیا Georgia در بهار سال ۱۹۶۲ برگزار شده بود نمایندگان چنین صلاح دانستند که باید از استعمال مفاهیم سرکز اسناد و متخصص اسناد بعلت تنوع استعمالی که از آن شده و تفاسیری که درباره آن داده شده است احتراز گردد. در نتیجه پیشنهاد شد هر کس که مایل باشد از آن استفاده بنماید در ابتدا باید مشخص سازد که چه مفهومی بدان اختصاص میدهد^۲.

۱ - Jesse H. Shera, Documentation; its scope and limitations.

Library Quarterly. V. 21. Januar 1951, P. 13-14. همچنین نگاه کنید به:

Documentation and Organisation of knowledge, du même auteur, P. 2-3.

London, Crosby Lockwood 1966.

۲ - Texte inédit

برای چاره‌جویی عدم صراحت کلمه مرکز اسناد ، در کنفرانس جرجیا از پنج نوع شغل متفاوت تعریف شد : کتابداران ، کتابداران متخصص ، کتابداران علمی ، تحلیل‌کنندگان نشریات فنی ، متخصصین علم اطلاعات . این اصطلاح آخر بیشتر مشخص‌کننده محققین میباشد تا حرفه‌ایها . بی‌آنکه در پی این باشیم که در اینجا درباره ارزش علمی چنین طبقه‌بندی اظهار نظر نمائیم ، بجایست یادآور شویم که این طبقه‌بندیها کاملاً مشخص نبوده متقابلاً یکدیگر را نفی مینماید . بهرحال محکومیت کلمه «مرکز اسناد» بیشتر بدین علت روشن میشود که ALA از قرارداد آن در Division of Information Science and Automation جدید خود امتناع ورزیده و مرکز اسناد American Documentation Institute پیشنهادی مبنی بر تجدیدنظر در اساستاسمه خود دریافت نمود تا نام American Society of Information بر آن گذاشته شود .

مرکز اطلاعات علمی در دنیای کتابداران

هنگامیکه شانون Shannon و ویور Weaver «تئوری اطلاعات» خود را تهیه دیدند از فورسولی نامتناسب استفاده نمودند . محققاً منظور نظر فقط تئوری اطلاعات نبود بلکه تئوری علائم و ظرفیتی که یک نشانه ، سیم تلفن یا هرگونه آلت و وسیله دیگر ارتباطی مربوط به انتقال پیام دارد بوده است . اما مفاهیم باسانی گسترش مییابد و آنهائیکه به تسهیل برای دستیابی به دانش ثبت شده می پرداختند زود بر آن دست یافتند . بدین ترتیب بزودی موفق به استعمال اصطلاح مرکز اطلاعات علمی برای مشخص نمودن فن کتابداری نوع جدید شدند .

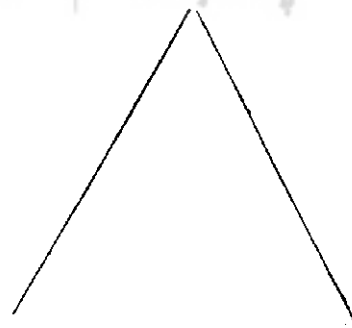
بنابر تعریفی که در کنفرانس جرجیا شد متخصص علم اطلاعات کسی است که علم جمع‌آوری و بدست آوردن اطلاعات را مطالعه نموده گسترش میدهد و روش‌های جدیدی برای احاطه به مسئله اطلاعات پیدا نموده بنفس اطلاعات و بخاطر خود

آن بدان ذی‌علاقه‌است. بدین ترتیب از مسئله تمایز بین فن کتابداری و مرکز اسناد به اختلاف بین اطلاعات و شغل کتابداری میرسیم.

برای درک این رابطه باید ابتدا طبیعت خود فن کتابداری را بررسی نمائیم. بعنوان فعالیت حرفه‌ای فن کتابداری بمعنی عام کلمه، مجموعه اورگانیزم، اعمال، فنون و اصولی دربردارد که اسناد ثبت شده را برای همگان مورد استفاده قرار میدهد و این تا سرحد امکان بشری، فایده عمومی اسناد ثبت شده را اوج میدهد. شکلی که ذیلاً بنظرتان میرسد شاید بهترین تصویر است از نقش اجتماعی کتابدار. در پایه این سه گوشه است که هدف اجتماعی و کار کتابدار بطور واضح آشکار میگردد. همانطوریکه قبلاً نشان داده شد مرکز اسناد فقط شکل یا صورتی از فن کتابداری می باشد و بطوریکه درجای دیگر گفته شد مرکز اسناد عبارت از «مرحله عالیتری است از فن کتابداری». فن کتابداری بطور واضح حرفه‌ای از نوع «خدمات» می باشد و خصائل رشته‌های متعدّدش از طبیعت و خصائص گروهی که از این خدمات برخوردار میگرددند ناشی میشود. چه بسا که جوایبگوی احتیاجات کتابشناسی به دانشمندی که محصور لوله‌های آزمایش و قرع‌های خویش می باشد بوده و یا جوایبگوی کودکی که غرق مطالعه در اولین کتاب مصورخویش میباشد شده است. بهر حال منظور فن کتابداری است.

اسناد ثبت شده

خوانندگان

اسناد ثبت شده و خوانندگان

برعکس همانطوریکه ریس Rees و سارا کوپچ Saracevic ، در کنگره انجمن کتابخانه های فنی در سال ۱۹۶۷ اعلام داشتند « علم اطلاعات » نباید با مرکز اسناد، جستجو کردن اطلاعات، فن کتابداری و یا چیز دیگری اشتباه گردد. علم اطلاعات شکل پیش رفته جستجوی دقیق اطلاعات نمی باشد. همانطوریکه فیزیک نیز تکنولوژی پیش رفته نمی باشد^۱. بنا بر عقیده این دو نویسنده، علم اطلاعات عبارت از رشته تحقیقی است که مبدأ روشها و فنون خود را از رشته های مختلف بمنظور دستیابی بادرک « خواص، کیفیات و جریان اطلاعات اتخاذ میکند. و شامل موضوعات ذیل می باشد: تحلیل روشها، اشکال سرفولوژی، سیستمها و مسائل مشابه آنان بدین ترتیب بدین نتیجه میرسند که علم اطلاعات را بعنوان مطالعه پدیده های ارتباطی و خواص سیستمهای ارتباطی تعریف نمایند.

با این وصف نظریات ریس Rees و سارا کوپچ Saracevic، هنگامیکه آنان فعالیت کسانی را که به علم اطلاعات میپردازند بعنوان یک حرفه نفی میکنند. «بدان علت که جوابگوی هیچ احتیاج اجتماعی نبوده خدمات عملی انجام نمیدهد» قابل اعتراض میباشد. آنها چنین عقیده دارند که اطلاعات فاقد مبنای نظری است. اما در واقع کمک به تفهیم انسان در روابطش با خود و با محیط خویش قطعاً بر طرف ساختن احتیاجی از جامعه میباشد. عقیده بر آنکه هر شغل باید منبع خدمات عملی باشد لازمه آنست که ماهیت شغل از تمام رشته های علوم محض و دیگر مطالعات نظری نفی شود. شاید علم اطلاعات هنوز دارای پایه تئوری نیست اما بر آنست تا از آن نظاماتی استخراج نموده بر آن متکی گردد. بالنتیجه عبارتست از مبنای نظری فن کتابداری. مع هذا چنین مجادله ای سودمند نیست و تحلیل تصویری فن کتابداری معرفی شده بوسیله ریس Rees و سارا کوپچ Saracevic که در شکل ۲ با کمی تغییر نشان داده شده دارای سزایای بیشتری است. مسلم است که عناصر مختلف تشکیل دهنده

۱ - Allan Rees (و) Tefko Saracevic, Education for information science and its relation to librarianship, Communication inédite présenté à la conférence annuelle de la spécial librarian association, New York, 1967. P2.

شکل ۲ یکدیگر را نفی نکرده ، بلکه برعکس از جهات مختلف یکدیگر را شکل داده و برآن تأثیرات دیگری می‌بخشد . اصول مسلم روش های قدیم کتابداران سابق برای دنیای کنونی با در نظر گرفتن پیچیدگی علوم ثبت شده کفایت نمیکنند . بعلاوه ساختمان انجمن هائی که در شکل اول نشان داده شده است بمقیاس وسیعی ممکن است با عناصر مذکور در جدول شماره ۲ مشخص گردد .

عمل		تحقیق	
↓	↓	↓	↓
سرویس	تکنولوژی	تخصصی	قابلیت تعمیم
گروه اجتماعی	اجرای طرحها	تحقیق تطبیقی	کادرا اجتماعی
گروه استفاده های	ساختمان	در باره مسائل	دانش های ثبت شده
خصوصی	سیستمها	خاص کتابخانه	تئوری ارتباط
روابط با دیگر	عمل	سیاست اداری	علم اطلاعات
مؤسسات	بخش های فنی	کارها و روشهای	نتایج اجتماعی ارتباط
	مربوط به فن کتابداری		تحلیل مبانی (با کمک
	بخش های مربوط	تحلیل و درك روشها	علوم فیزیک، زیست شناسی،
	به عامه	علم اداره کردن	اخلاقی و انسانی)
	امور اداری	تکنولوژی کتابخانه ها	
	واحدهای اختصاصی	اندازه خدمات	
	بخش های اختصاصی		
	برحسب موضوع		
	روابط با سازمان اصلی		
	مشاغل کارمندان نیمه		
	اختصاصی و کارمندان اداری		

بعثت فقدان یک اصل متحد کننده، شکل اول بصورت پراکنده نشان داده میشود. در صورتیکه شکل دوم دارای حالت وحدتی است. اگر این دوگانگی و مبانی تأسف آور در شغل های دیگر مثل حقوق و پزشکی وجود ندارد قطعاً بخاطر آنست که مثلاً جراح آینده در مرحله اول شروع با سوختن پزشکی عمومی مینماید و در نتیجه فراموش نمی نماید که تخصص او قسمتی از یک مجموعه وسیع تری است. بهمین ترتیب افاضی متخصص متکی با اصول کلی حقوق می باشد. برعکس فن کتابداری جدید بدان درجه از تکامل عمیق نرسیده است تا بتوان در این زمینه مجموعه ای از مفاهیم کلی مشترک بدست آورد. یعنی آن مفهوم مشترکی که تمام کتابداران و متخصصین علم اطلاعات میبایستی قبل از گرایش به زمینه تحقیق اختصاصی خود آنرا دریابند و این اساساً وظیفه مسئولین تربیت کتابداران است که این مفاهیم نظری و عملی دارای نتیجه مشترک را با همکاری پراتیسین ها جدا سازند.

علم اطلاعات و فن کتابداری

در مطالعه ای که اخیراً با شرکت «بنیاد ملی علم» بنحو دقیقی انجام یافته، روبرس. تایلور Rober S. Taylor پنج بخشی را که در آن از طرفی بین علم و تکنولوژی اطلاعات و از طرف دیگر فن کتابداری و تربیت کتابداران تأثیر متقابل موجود است مشخص ساخته است:

۱- تحلیل روشها، که به مفهوم و اجرای نمونه ها و تکنیک ها... برای بررسی کتابخانه ها یا بعضی عناصر بوجود آورنده آن یا مجموعه های وسیعی مانند شبکه های کتابخانه ها می پردازد.

۲- مطالعه محیط، یعنی کادر اجتماعی که در آن کتابخانه به فعالیت می پردازد و پرورش اجتماعی معارف بشری، احتیاجات فکری خاص قشرهای مختلف جامعه یا گروه های مختلف اجتماع و درجات تکامل فکری و تکنولوژی

۳- وسایل و پایه های اطلاعات یعنی عواملی که برای انتقال و دریافت

پرو، شہ گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پرو، شہ گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

معارف بشری بکار میروند و این تنها منحصر به کتب و نسخه‌های خطی و غیره نیست، بلکه همچنین مربوط به مؤسسات مثل کتابخانه‌ها و خود مراکز اطلاعات نیز می‌باشد.

۴ - بخش چهارم را میتوان مربوط به سازمان یا تحلیل کتابشناسی دانست.

زیرا در اینجا مسئله عبارت از آماده‌گری است که به انتخاب نام گذاری، برچسب زنی و طبقه‌بندی مربوط میشود و در این باره بنحوی وسیع‌تر از گذشته باید به کارهای زبان دانان و منطقیون و روانشناسان و ریاضی‌دانان متکی بود.

۵ - بالاخره ارتباط متقابل انسان - سیستم و عبارت دیگر مجموعه اعمال

متقابلی که بین مراجعه‌کننده و تمام قسمت‌ها یا لوازم مربوط به کتابشناسی مورد دسترس وی مطرح می‌گردد. این «آلات» ممکن است اشخاص یا اشیاء باشند؛ مثل کتابدار قسمت اطلاعات مربوط به کتابشناسی، فهرست تهیه شده روی برگه‌ها، اندکس، و حتی کتاب^۱.

تایلور Taylor عقیده دارد که این تقسیمات از جهات مختلف باهم تلاقی

مینمایند و هر نوع بررسی ممکن است درعین حال شامل عده زیادی از آنان گردد. با وجود این آنها تصور نسبتاً روشنی از ساختمان بنیای فکری که علم اطلاعات به فن کتابداری می‌بخشد میدهند و نشان میدهند که درچه مواردی فن کتابداری جدید دلایل آنچه را که انجام میدهد مشخص ساخته است.

بنابراین علم اطلاعات مخالف فن کتابداری نبوده برعکس این دو رشته باهم

بستگی دارند و کتابداران نباید این عضو گروه خود را طرد کنند. همانطوریکه متخصصین علم اطلاعات نباید کتابداران را بی‌اعتبار سازند. اینان و آنان مرتکب اشتباهاتی شده‌اند و خواهند شد. اگر کتابداران خطا کارترند این فقط بخاطر آنست که آنها زمان بیشتری را گذرانده‌اند. برطبق قوانین احتمالات غیرممکن است که

۱ - Robert S. Taylor, The interface librarianship and information science and engineering, Special libraries, v. 57, January 1967, P. 54 - 48.

نوآوری متضمن اشتباهات نباشد. در حال حاضر لااقل کتابداران و متخصصین علم اطلاعات میتوانند از زبانهای مختلف صحبت نمایند. زیرا مفاهیم جدید مستلزم اصطلاحات نوئی میباشد. ولی بالاخره به توافق و تفاهمی منتهی میشود. ریس Rees، سارکویچ Saacevic و تایلور Taylor همه نماینده نسل جدیدی از کتابداران هستند، نسلی که میتواند فن کتابداری را دوباره به عصر کتابدار دانشمند برساند. در آن صورت متحققاً منظور کتابداران محقق نوع جدید خواهد بود (که شناسائی آنها کاملاً با گذشتگان فرق خواهد داشت)، ولی قادر بدان خواهد بود که بدین حرفه عمق فکری و غنائی را که پیوسته در سالهای بسی دراز در جستجوی آن بود ببخشد.

